

Guillem d'Efak: el primer 'artista total' de la Cançó

El músic és un dels personatges més singulars que ha donat la Cançó | Va morir a Palma avui fa 25 anys

Guillem d'Efak | Arxiu Mònica Pastor

El 15 de febrer de 1995 va morir a Palma un artista global, **Guillem d'Efak**. Músic, cantant, poeta, dramaturg... La seva aportació durant només tres anys va marcar un abans i un després en la Nova Cançó. Al cap d'un quart de segle, en perduren les cançons.

Qui era Guillem d'Efak?

Va ser un dels pioners de la Nova Cançó. Pertanyia a una generació anterior a la de la majoria dels intèrprets -havia nascut el 1929 o 1930, sobre això hi ha diverses versions- i s'havia criat a Mallorca, on va fer les primeres actuacions. Els seus orígens, però, cal cercar-los a la Guinea Equatorial sota domini espanyol. El pare de **Guillem d'Efak** era un guàrdia colonial i la seva mare, segons contava ell mateix, era ?una princesa pàmue'. A més d'interpretar les seves cançons, era un veritable xòuman i poeta acreditat, que va guanyar diversos premis. El color de la seva pell -en un temps en què no era habitual la presència de cantants negres, i menys encara si cantaven en català- i una manera diferent de dirigir-se al públic li donaven un toc exòtic que va saber aprofitar molt bé. De la seva vida se'n podria fer una pel·lícula, amb moments divertits i altres de durs,

com quan va treballar a una mina de carbó a França. El primer EP, *Veu de Mallorca* (Concèntric, 1964), va ser la primera referència de Concèntric.

Per què és important?

És difícil de precisar però segurament **Guillem d'Efak** va ser el primer cantant professional de la Nova Cançó. Es va incorporar al moviment amb un primer disc publicat el 1964 però ho va deixar ben aviat tres anys més tard, decebut per l'enfrontament entre els cantants monolingües i bilingües. En l'aspecte nacional, **D'Efak** ho va tenir sempre clar. Poc abans de morir, ho explicava al seu biògraf Bartomeu Mestre 'Balutxo': 'No veuré la independència de Catalunya però que tothom sàpiga que jo hi era, que tothom sàpiga que jo la volia, que tothom sàpiga que jo també la vaig fer un poc!'

Què cantava?

El seu repertori va incloure tant adaptacions al català de peces internacionals com peces de creació pròpia. Estilísticament va conrear el blues i altres músiques d'influència nord-americana, es va acostar a la cançó d'autor d'estètica europea i també va cantar per als infants. Entre les seves cançons, hi ha títols tan destacats com la 'Balada d'en Jordi Roca', basada en un fet real que va suposar la condemna a mort d'un home que no va voler revelar que venia de veure una dona casada i el van prendre per lladre; 'Blues en sol' i el seu 'estic tan sol quan tu no estàs amb mi'; 'Sa cançó de Son Coletes', que explica la guerra dels Tres Anys a Mallorca camuflant-la com si fos un episodi de la guerra de les Germanies del segle XVI; 'Cançó per les dones'; 'Adeu Andreu', 'Dissabte' o 'Cançó del dimoni Cucarell'. I entre les versions més significatives, 'Vell riu nostre' ('Ol' Man River?'), 'Febre' ('Fever?'), 'Com ahir' ('As Time Goes By?') o la nadala 'Santa Nit' ('Stille Nacht, Heilige Nacht').

Qui l'ha cantat?

Diversos artistes s'han endinsat en el seu repertori i han convertit cançons de l'artista manacorí en autèntics estàndards de la música catalana del segle XX. El cas més clar és 'Blues en sol', versionat sobretot des que **Joan Manuel Serrat** en va gravar la seva visió el 1997. També l'han interpretat **Maria del Mar Bonet & Manel Camp**, **Joan Bibiloni**, **La Vella Dixieland**, **Víctor Uris**, **Big Mama**, **Francesc Burrull** (només piano), **Gom Teatre**, **Projectedefak** i **Biel Mesquida** (recitat). També han enregistrat altres cançons seves **Òscar Mas**, **VerdCel**, **Agustí Baró**, **Taverners**, **Refugi**, **Blues de Picolat**, **Miquel Pujadó**... A més, versos que l'autor no havia musicat han esdevingut cançons a discos d'**Els Pescadors de l'Escala**, **Josep Carreras** i **Els Valldemossa**.

Cal subratllar que **Taverners** i **Gom Teatre** han dedicat un disc sencer cadascun d'ells a les cançons de **Guillem d'Efak**. I, a més, ell va signar les lletres del disc de **Núria Feliu** *Viure a Barcelona* (Pu-put!-Zafiro, 1978), i és l'autor dels versos dels discos *Siau qui sou!* (Ona Edicions, 2011) de la **Banda de Música de Manacor**, *Manual inacabat (per anar per la vida)* (Fonart, 2010) de **Joan Martorell**, i *El darrer viatge* (Blau/DM, 2007) de **Joan Pons**. Finalment, la musicació de **Biel Majoral** de 'Vou veri vou per a no dormir' va ser un encàrrec que com a herència li va fer el mateix **D'Efak**. Li va dedicar el poema amb el prec que el cantés.

On trobar més informació...

El millor per conèixer un músic és, sens dubte, escoltar-ne l'obra. Totes les seves cançons van quedar recollides al disc *Guillem d'Efak. Discografia completa* (Blau, 1997). En el cas del manacorí, cal assenyalar també la seva ingent obra poètica, narrativa i dramàtica. Si us voleu endinsar en la seva vida, res millor que la *Balada de Guillem d'Efak* (Documenta Balear, 1997), escrita per Bartomeu Mestre.

Quan se l'homenatja?

El Barnasants 2020 retrà un doble homenatge a dos artistes referencials que fa 25 anys que van morir, **Ovidi Montllor** i **Guillem d'Efak**. Alguns dels artistes participants al festival en faran versions en el seu repertori. Així, podrem escoltar les cançons de **D'Efak** als concerts de **Maria del**

Mar Bonet & Big Band Begues, Glòria Julià i Marcel Pich. A més, a Manacor, el nou Espai d'Arts i Humanitats va acollir ahir la presentació de *L'auca de Guillem d'Efak*, amb rodolins a càrrec de Joan Vilamala i dibuixos de Toni Galmés (autor del llibre il·lustrat *On és l'Estel·la?*). Els dibuixos -i els versos- seran exposats durant dos mesos al mateix indret.